

Milivoj SLAVIČEK

DVIJE PJESME IZ CIKLUSA MOJI

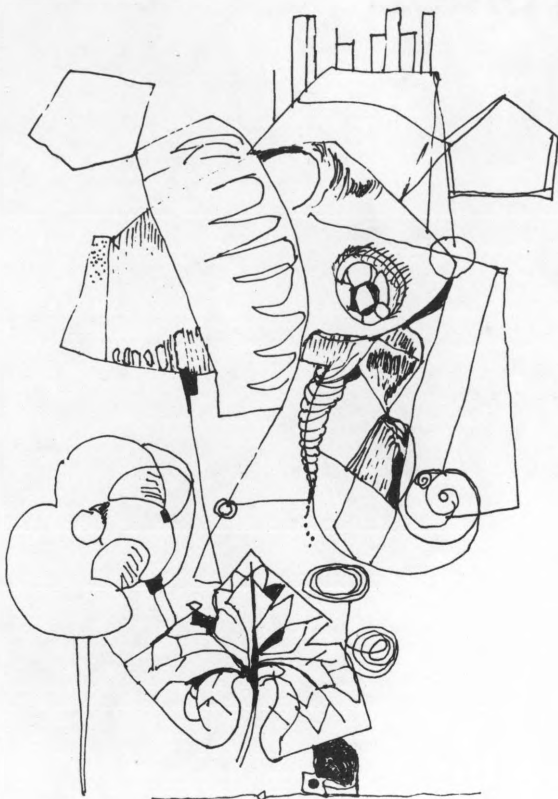
MOJ MILJENKO STANČIĆ

(Nekoliko riječi o nekim stvarima koje su zajedničke slikaru i kajkavcu Miljenku Stančiću i meni)

Drava nam je zajednička rijeka
I zajednički su nam još i povijest, gluha strava
Mnogi dužnik (i doušnik), napola preplavljen
Smiješteni u puste grudi Svijeta
kucamo iz svoga dana
opleteni paučinom bez rose, ostavljeni
(dok ljubavnike – oduvijek – snalazi praznina
i dok velike sjene leže na trgu i fasadama)
Tiha istina i neki pravi dom i vrlo jaka sanja, čovjekova
tuga
ovdje negdje šutke prelaze u nekog našeg druga
Nasred neke ceste koja je beskrajno duga

MOJ ĐURO SUDETA

Dobro sam ga pogledao i vidio sam mu oko usana
hrvatske riječi
Stare, izmučene i ugodne (i pomalo patetične)
Bila je to, uostalom, izvrsna fotografija lica bolesnika
I on je dakle bio, i evo ga, grčevito se drži postojanja
(Reče: »Puti su daleki, koji vode do života«)
Pomažem mu u tome, čitam ga
Brata iz Trojednice

Željko Hegedušić: crtež, 1980.

Božica JELUŠIĆ

Iz zbirke OTOK

STVARANJE OTOKA

Milenij kaosa, milenij mraka.
Svud beskraj vode, gmižuća koža.
A zatim vrtnja, gibanje, protok.

Iz zlatnog oka strelasta zraka
poleti kao po bridu noža:
rasprsnut kobalt njiše Otok.

POVRATAK

U snu poželiš smokvina hlada
hljeba sa sezamom, trpkva vina.
Zaploviš s vjetrom; dakle, Helada
bijaše tvoja postojbina?

Al budiš se u Gradu: RAB
piše na ploči. Žvrgolje djeca.
Svjetlost se hvata zida: svrab na ispucanoj koži sveca.

Ko kaplja meda glas u te kapne:
– Ovdje sam bila! – duša šapne.

LJUBIČAST OBLAK

U ljubičast se oblak ogrni
i prođi gradom pod lakim ruhom:
u treće oko vid obrni;
Slušaj nutrinom, drugim sluhom.

Ali ne prezri dar malih stvari
dok letiš više i roniš dublje.
Ovo je Život: cvijet u žari
i žena koja prostire rublje.

Gle, kako skrovito bdije vrh svega
uglačan zvončić, sjajna Vega.

TEMPI PASSATI

Brodica izvučena na žalo trune.
Bijele se rebra, rasute kosti.
Razgovor staraca: ulov tune;
dan, mjesec, vrijeme, potankosti.

ZVONIK ZA ZVONO

Naprslom zvonu zvuk se vraća
kao prozeblja osa u saće.
Sjena pročelja biva kraća.
Još samo časak i nestat će.

Hoću li naći zvonik skladan,
stožast i otmjen ko rabarbara?
Ili je zvonu sasvim prikladan
tajnovit kutak iza rebara?

VISOKO PROZOR

Visoko prozor. Svjetlost bistra.
Dolje pod zidom raste brnistra.
Spušteni kapci, bijele škure.

Godine . . . Kuću obrasta lišaj.
Ne pali svjetlo. Disanje stišaj.
Crv je tu ispod politure.

AGAVA, čuvarica ključeva

Agava ima ključ za more,
oluje, utihe, skrivene pute.
Tiho otvori blijedožute
cvjetove, da se s vjetrom bore.

Agavin vijek je lako izmjerljiv:
umre kad ključeve od Znanja preda.
Negdje u pamćenju, pod pločom leda
sja žučkast otisak, nerazaberiv.

MASLINA, čuvarica luči

Maslino, urasla pored zida,
ti svaku travku skromno štuješ.
Pramajko fluidnog svjetla i vida
sve nas u jedan rod povezuješ.

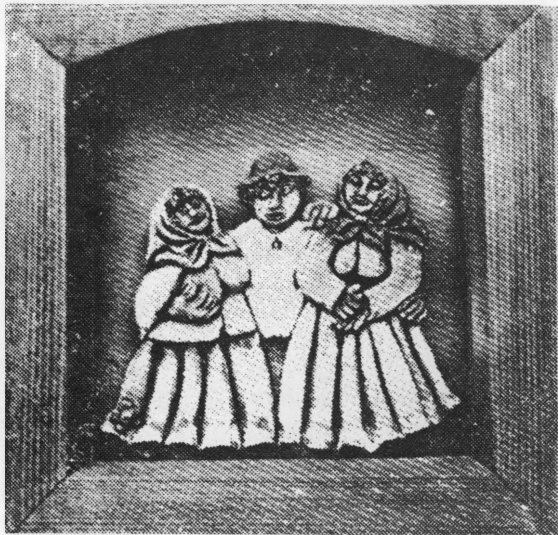
Maslino, čuvaj ovaj otok
i bdij nad drvećem, grmljem i biljem.
A onaj koji sanja tvoj svjetlook
probudit će se spleten sa žiljem.

POST SCRIPTUM: ZIMA

Jednom u stoljeću slika rijetka:
otok pod snijegom, skrnututom pjenom.
U matrikuli ime pretka
pisano tintom zasušenom.

Motriš zamišljeno. Zasuta stijena i nad njom zvijezda
dugokraka.
Kad druge pahulje k Otoku krenu,
mi ćemo biti od mekog zraka . . .

(1986)

Mirjana Matiša: POHOTNJAK

Fran KONCELAK

Prvu pjesmu objavio prije 50 godina u časopisu »Narodni napredak«.

SINU

Tebe sinko doma nema,
Al ni smeha nega više.
Sokol samo navek dreme,
Mama gosto soze briše.

A ja eto tak tumaram,
Jaden duram teške čase.
Den i noć se za Te staram.
Dragi Jožek, pazi na se!

Piši z vojske dete drago,
Kulko god na paper stane.
Tvoja pisma se nam blago
V ove naše tmurne dane.

DOBRIŠI CESARIČU

Vaše su pjesme utjeha mi draga
Kad mi duša pati u pustoj samoći.
One me bodre, kad mi klone snaga.
Čitajući ih često, ja si kratim noći.

Koliko mudrosti ima u njima,
Radosti, tuge, čežnje i nada,
Blage ljubavi spram bijednima,
Prezira, zgražanja rad nepravda.

Vaše su pjesme pune topline,
Melem za teške duševne rane,
Sunce, što iza oblaka sine
Da obasja naše tmurne dane.

I tako ih čitam u kasnu mrklu noć
Dok već spava skoro svako biće.
U Vašim je stihovima čarobna moć.
Zvijezde se gase. Gle, već sviće!

MAJCI

Često mi se u snu mrtvi jave,
A prošlost se u sjećanje vrati.
Noću sanjam Tvoje oči plave,
O, draga moja mrtva mati.

Davno, ah davno, smrt mi Te uze,
O moja rano, moja dobroto!
Tugu mi katkad zaliju suze,
O, moj živote, moja golgota!

Spavaj mi spavaj, majko moja.
Da li Ti je draga zemlja laka?
Ja nemam mira ni pokoja.
I mene, znaj, majko, čeka raka.

Na grobu Ti, majko, stojim dugo,
A suton već polako pada.
O, moja majko, moja tugo!
Mene nitko ne shvaća sada.

Zorko MARKOVIĆ

TRENUTAK

nebeska kupola rasula darežljivo
pregršti zvijezda i mjesečine
nad zavonjalom splitskom lukom
nad dubrovnikom ne
na hridi stojiš uklet
i kolebljivo slušač zov iz obasjanog vala

a nad šodericom
prstenasto zaokružena luna
motri ratnike u trski:
rimljani panonci slaveni avari
križari
ratari
hahari
pritajili se u pličini napeto
i čekaju znak
čekuju mrak

stojiš na hridi i pitaš gdje si
a jučer
a sutra
a uvijek

i dok prepoznaješ nikad viđeno lice
za šankom uz kavu
upitaš tko si
u mjesečevoj noći što struji u žilju

dubrovnik, 1984.

Zorko MARKOVIĆ

MOJ KRIST NA PETERANSKOJ

i večeras ti u prolazu kažem
bok ristać
jedino ti bdiješ
u ovim snenim vremenima
uvijek jednako prometnički raširenih ruku
na svom vječnom konvejeru

ali ne zamjeri:
žurim jer mi snijeg okiva bradu
kao tvom dvojniku kod genca
pa bok ristać
samo ti hrabro stoj
bit će mi drago da ti i sutra
šeretski namignem

1986.

Mirjana MATIŠA

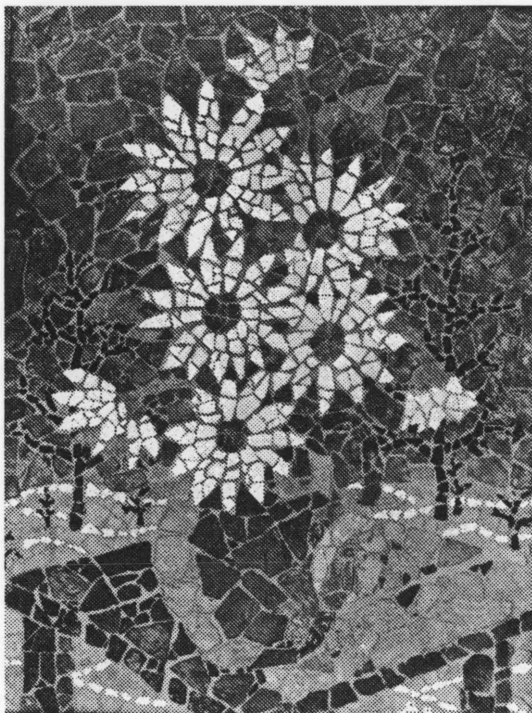
KAK POTOČNICA

Tak sem štela biti
mali, lepi cvetec,
kak potočnica.
I
srameče sem zdigla glavo.

I kaj sem vidla?
Drugo me je cvetje tak hudo gledelo
i skoro je name išlo.
Tak se je k mej zvižalo,
a jena kopriva me skoro spekla.
Al, skoro!

Ve je pustila cvetje
i misli da njezino cvetje
more skriti žalce, kaj pečo.
Al, jako se prevarila!
Si znajo koprivo.
I s cvetjem
i bez cvetja je –
kopriva.

A ja?
I dale cvetem.
Lepo, plavo.
Kak potočnica!

Mirjana Matiša: BIJELO CVIJEĆE

Branko BEGOVIĆ

PROKLETSTVO

Pamtiš suze,
pamtiš javu,
proklinješ i sebe,
proklinješ i slavu,
a ona tu, rođena je pokraj tebe,

rođena je strava,
rođen pokraj
kraja,
rođen sam i ja.

Iscijedila mi krvi
zadnje,
ubila mi oči jadne,
cijeli kraj je gadan, siv,
što mi trga nerva sliv,
pomiri se okrutno –
svijet je div.

Mirjana Matiša: BILO JE TAK

Žarko MARJANOVIĆ

KALENDAR SVEČANOSTI

Kalendar svečanosti
u mirnom čekanju noći.
Krug dobrote pretvoren u san
Prijatno pijenje u novoj pojavi
puni stvarnost.

Sve površine prilaze nebu
u skoku veličine
Sve stvari šume jetkim užitkom
Čista svjetlost prostranstva
svoje niti pruža
u novoj pojavi dana.

Mjerom kalendara sve prolazi prirodno
sve dolazi u dobrom lijeku zajedno.

Dugo čekasmo posljednjom snagom
život zaspali
Dugo čekasmo šutnjom u sebi
pucnjavu zbornu

NOC

Noć je mlaka
Nosi oblake
krznom neba.

Živi praznina u potaji
Kamenjem je ograđena.

Slike proganjanja
bude nesreću boja
Leži noć nikada preumorna
Prolaznost
Komotnost
puna mladog tijela.

SAN I DAN

Bezopasan mrak kameni
kamenim prostranstvom
Sve želje od potrebe
u traženju dana
Vodunjav ležaj sna
luta gorućim očima
Draž nova
Noć želja
Traženje dana
s dvorišnog prozora.
Okolo dana okreće se noć
U noći raspored zvijezda
Okolo sna razlog života
suviše kratko traje.

U praznom mraku
tanka kretanja
draže mirnoću.

Ružica CINDORI

DAR

Darujem ti: lotos kratkovječna cvata, dugo umiranje i neprocjenjivo blago smijeha. U igri, poput djeteta, zaboravljaš se; nisu bitni vjetrovi ni val – tek kule što ih gradiš, trenutačna postojanost, ugoda u prstima.

Darujem ti klecavo sjećanje i sporu misao – poklon koji se ne odbija. Unesi ga u svoj spomenar i uspavaj se bogatom monorimom sadašnjosti, jedine izvjesnosti.

Ružica CINDORI

TENTATIO

Ne možeš razumjeti podrhtavanje krila, ni silovit uzgon. U bestežinskom stanju skafanderi ne opterećuju; osjećam što se zbiva iznutra – a to ne bilježi nijedan kardiogram. Pribjegavam primitivnim sredstvima: govor očiju, nešto kao holografski snimak strahova i naklonosti. No ostaje tajanstvo struje koju opaža samo tvoja naježena koža. Naslućuješ; atavistički se predaješ intuiciji. Znaš: u proračunatoj sigurnosti postoji nemir koji nije ukalkuliran, protiv kojeg se boriš, ali kojemu podliježeš. Odkrivala sam vrata na koja se ušuljavaju polumrak i drhtavica.

Rupičasti kišobrani

(Iz knjige koja se piše, prilagođeno za Podravski zbornik)

SUB SOLE NIHIL PERFECTUM
Latinska poslovice

LJUBAV se ponavlja kao i život: uvijek ista i uvijek drugačija. Pjesnici joj grade hramove od najprobranih riječi, iznova je odgonetavaju učenjaci, a ona i dalje ostaje žilava zagonetka i sa svojom sestrom Mržnjom i rođakom Glupost gospodari ovom čaknutom planetom od pamtivjeka.

Ljubav!

Prema francuskom biologu, nobelovcu, Jeanu Rostandu ljubav se temelji na muškom i ženskom hormonu koji izgledaju ovako: muški hormon ili testosteron ima kemijsku formulu $C_{12}H_{22}O_2$, a ženski hormon ili folikulin ima kemijsku formulu $C_{12}H_{24}O_2$, pa je ljubav ugljik, vodik i kisik.

U Pjesmi nad pjesmama »ljubav je jaka kao smrt« i »žar je njezin žar vatre i plamen božji«, dok Milivoju Slavićku »ljubav je ubrus pri ručku i večeri«, a Vesni Parun »ako je život rijeka koja teče, ljubav je zlato nataloženo«.

I tako u nedogled.

Veli mi neki dan Margita da se u imenu kojeg nosimo krije tajna našeg karaktera i naše sudbine. Nomen est omen, veli ona dignuvši nos. Ona će, kaže biti ugledna građanka jer njeno ima znači biser. Presjeko me. Biser, i još k tome građanski! Da crkneš od smijeha! A što znači moje ime, pitam znatiželjno. Ona se časak zamisli pa kaže: Barbara? Pa to je tuđinka! Tuđinka, gle, čudim se ozbiljno, a jedva suzdržavam smijeh. Tuđinka, pa gdje sam onda zavičajna?, u rodnom listu mi piše da sam baš u ovom gradu ugledala popodnevno sunce, a to tvrdi i moja mama i cijela moja mnogobrojna porodica, a oni su poštteni i istinoljubivi ljudi, ne bi me lagali. Ali Margita uopće ne primjećuje da je zafrkavam i uvjerava me da tako piše u knjigama, a dok tako piše, onda tako i jest. Kad sam to ispričala djedu, smijao se cijelim svojim gebisom. Veli da njegovo ime Ivan znači »koji je bogu drag«, a bog i ja smo još u mojoj mladosti iskopali ratne sjekire i do danas se, veli, pomirili nismo. Djed mi je za pet, nema šta!

Samo, kad sazna za Marka pa kad me ščepa, ne znam hoću li se opet skupiti na hrpu.

Proljeće. Polja su se zazelenjela. Gore, s djedovog brigeja, grad nalikuje starom ježu što mi se skutrio pod nogama i samo fuca. Tvornički dimnjaci dime kao smrdljive lule, a u vrtu moga djeda procvala je prva ruža kojoj smo se oboje obradovali.

Prehladila sam se, šmrkam, pijem čaj i gutam aspirine.

Večeri su hladnjikave, a s Markom se mogu sastati samo kad se spusti noć, kad slete šišmiš s našeg tavana.

Najveće je događaj u mojoj Svetoj obitelji kad nam u posjetu dođe moja sestrična sa svojim uvažanim mužem doktorom Eduardom. Ona je lijepa, to svi kažu, na-

lik je Merlinki, dotjerana je kao što se i patri doktorovoj supruzi, pričljiva je po našoj porodici, šarmantna, ali najvažnija joj je odlika, po mišljenju cijele naše obitelji, muž doktor. Kad se govori o nekom našem, onda se kaže samo Ivica, Branko, Marijan, ali se uvijek kaže doktor Eduard. Jedino moj djed tjera po svome: Edo pa Edo. Kao da bi se od riječi doktor otrovao, veli moja strina, Eduardova punica. Jednom sam izlanula da smo sad svi dobili na cijeni, sad smo porodica na kat, rekla sam, ali zamalo da nisam dobila pljusku od svoje roditeljke. »A tebi doktor najviše treba« – bio je zaključak, nažalost sasvim točan.

I kako onda da im postavim Marka uz Eduarda? To neće ići!

Čudni su putovi gospodnji, rekla bi moja sada pokojna baka, ali što će reći moja nepokojna mama i sva moja nepokojna obitelj, pa čak i moj dragi djed, čut će se na kilometre.

Blago šišmišima! Oni nemaju takvih briga, a znaju i letjeti. Jedini sisavci koji znaju letjeti.

Ima situacija kad se čovjek rastuži što nije šišmiš.

Jer kad me izvedu na brisani prostor, sasvim bi dobro bilo imati krila.

Hu-hu-hu! kakva noć. Sad svijetom jašu vještice na metli. Još nije prošlo ni dvjesto godina kako je u Evropi spaljena posljednja vještica pa zatvaram prozor za svaki slučaj, jer ako im je koja umakla i skriva se do dana današnjega, mogla bi, kakve sam sreće, naći baš moj prozor. S tim vješticama nikad nisi načistu. A nikad se ne zna što nosi crna noć.

Margita mi konstantno ide na živce, a ipak se s njom družim. Družim se valjda zato što svatko mora imati nekog tko ga iritira, inače bismo prebrzo zarđali. Otkad se udala za tog svog perspektivnog Leopolda koji radi u ovdašnjoj fabrici i ima lijepu titulicu, šepiri se kao paun. Kaže, uplatili su auto jer »danas si, znaš, bez auta nitko i ništa«. Stan su dobili od fabrike, auto će kupiti na kredit, za vikendicu će skucati, vinograd će kupiti-budzašto, garnirat će to sve s putovanjima u inozemstvo, jasno, na trošak fabrike i tako će postati Netko. Zaista perspektivan mladi par! I kad još izrode djecu, jasno, drage male genijalce, sve će biti kako biti mora.

Za razliku od Zblenutovih.

Zblenutovi su moji susjedi, čudaci, pijanci, propalice. Život ih je zagulio, kažu u mojoj ulici, a moj djed samo klima glavom i ne govori ništa. Priče o Americi gdje bogatstvo leži na ulici zavrtjele su pamet njihovom sinu pa je otišao da pokupi svoj dio. Doma su čekali povrtak bogataša, parajiliju, a vratio se odrpanac i propalica. Odonda se svi Zblenutovi opijaju danonoćno, kuća im se nakrivila i propada zajedno s njima.

O njima često mislim zbog njihovog psa.

Tap-tup, tap-tup! Tako odzvanjaju moje potpetice na asfaltu. Šepava ženska. Zblenutovi imaju šepavog psa. Čuvam za njega komadić salame, slanine, kruha i nosim mu, ali me nikad ne dočekuje prijateljski. Ne znam što mu se na meni ne dopada. Naravoučenije bi glasilo: ne možeš ni od šepavog psa očekivati da ti maše repom zato što si mu dao komadić kruha.

Moji bi presvisnuli da nemaju tu vikendicu. To je bila stara kuća u Novom koju smo adaptirali. Uh, što smo se naštedjeli zbog nje. Ali sad smo glavni. Imamo kamo pozvati prijatelje. Jedino moj djed veli: kaj god! i neće na more. Veli da mu njegove brajde, njegove pčele, njegove jabuke i paradajz ništa ne može zamijeniti, a svijeta se, kaže, nagledao. Mama ide svakog proljeća u Novi da vidi kako je vikendica prezimila i da je pripremi za ljetne goste. I ove će se godine tamo sastati poveće društvo, svi će se zavljučiti jedan drugome u tur, a poslije će se ogovarati. Ali, ni smo mi nikakav izuzetak, tako je i kod drugih. Veseo smo mi narod!

Otkako se mama vratila s mora, svoje mjesto domaćice zamijenila sam za mjesto kućne pomoćnice. Petparački život! Bez inicijative. Sve je određeno, sve je programirano, sve su smislili, sve su se dogovorili, a ti, ćerco, samo izvršavaj, radi kako ti se kaže, bez zuckanja, molim! I što si poslušniji automat, naši kućni odnosi su bolji. Samo, bez ikakvog pitanja. Po štukinoj zapovijedi. Inače slijede packe.

Tako je to u mojoj Svetoj Obitelji. I kod hiljade drugih.

A kad bi meni bilo dano da me sluša ovaj grbavi svijet, ja bih počela od obitelji. Negdje strepe pred pater familijas, negdje pred mater familijas, negdje pred oboje, a negdje, bogme, ni pred kim. Uglavnom, gnjavaža počinje od malih nogu, a gnjavimo se jednako stoljećima. A kako se iz svega toga ne može van, skrivamo se u bašmebriga, ali rastemo sve grbaviji.

I tako grbavošću plaćamo stanarinu, krušarinu, vodarinu, haljinarinu, toplarinu i životarinu.

Baš je bedasto roditi se pod nekom kriplastom zvijskom koja ti život udesi ni vrit ni mimo. Ako si to odavno spoznao, onda je još bedastije nadati se da će se u tvom nivritnim životu nešto desiti, nešto silno, silno važno, silno pametno i lijepo, a ono figec na friškecl ne dešava se što si zamislio i ovo divno čudo, kako neko nazva u času vidovitog zanosa život ljudski, postane obični trotl trotlasti nad kojim se moraju prolijevati suze. Dođe tako, eto, jedna usrana kiša i zariba te do daske. U prozorsko staklo pritišćeš svoj debeli nos koji si naslijedio od nekog tamo pehljivog pretka i psuješ i nebo i zemlju i svoju prokletu zvjezdetinu pod kojom te majčica spustila u ovu Dolinu Suza gdje si sad sam samcat umjesto da ljubuješ negdje pod ovom kapom nebeskom i da se cerekaš od uha do uha. I da ti tvoj ugljik, vodik i kisik pomognu da bar na čas zaboraviš sve drugo. I dok ulicom teče blatni potok, ti se pitaš što si skrivio svojoj zvijezdi da te ovako zafrkava bez razloga jer si već danima dobar kao kruh i miran kao bubica, ne svojeglaviš, ne podmećeš noge, ne obljavaš, ne huliš, ne tračiš vrijeme, ne diraš ni u koga, nisi barbarin, odnosno Barbara, sasvim si se lijepo prilagodio svemu i svima kao što se to od tebe traži, a onda se uspostavi da su se zvijezde iz nekog svog tajanstvenog razloga ukrivo složile baš nad tvojom glavom.

Uz otvoreni prozor privila se zvjezdana noć. Klanjam vam se, beskonačne tajne Svemirala!

Klopoću rode.

Veli otac: svjetla gore svuda po kući, struju troše, a ja neka plaćam. Ja sam zaboravila to prokletu svjetlo. Veli: luk je sav u draču. Ja nisam opljivila taj prokleti luk. Veli: opet su razbili staklo na prozoru, kao da sam milijuner. Ja sam razbila to prokletu staklo. Veli: kad treba raditi, nema nas, a kod stola nas ima. Suza mi se skotrljala u tanjur.

O, Gospode, što mučiš raba svojega pokornoga?

Citat: Čovjek koji živi od milosti drugoga smatra se zavisnim bićem. A ja potpuno živim od milosti drugoga ako sam mu obavezan ne samo za izdržavanje svoga života nego ako je on još osim toga stvorio moj život, ako je on izvor moga života... (Karl Marx: Rani radovi)

Sve je to vrazja zamotavka, pod tabanom goruća žerjavka, veli Petrica Kerempuh, odnosno Krleža, odnosno ja.

Dobro je dok ima gorućih žerjavki pod tabanom. One nas prisiljavaju da – plešemo.

Margita me odvukla k sebi u stan. Morala se pohvaliti. Kupili su novi bračni krevet. Francuski, dabome, Lihtplavi pliš. Rekla sam da je lijep, a što bih drugo rekla?, a ona je dodala uz sitan smijeh: divno je na njemu! Ukrutila sam se kao što se pristoji djevici iz provincije kad se pred njom govori o bračnim posteljama, a ona me pogledala kao da kaže: ti jadvica pojma nemaš što se dešava u bračnim krevetima. Stajala sam pred njom ukrućena kao metla, a najradije bih je šutnula ovom svojom kraćom nogom u guzicu. Ona me i zivka k sebi da može pred nekim pokazati svoj prestiž: dvije zdrave noge, muža, stan, toalete, svoje pomade i farbe, a glas joj je sladak, pekmezast, da ga na kruh namažeš. A meni je uvijek od njezinog kruh-pekmeza zlo.

Kad bih bar sve mogla ispričati djedu! Ali ima, nažalost, među nama toliko tabu tema. Staromodan mi je djed, ali ga mnogo volim i snalazim se sama.

Umudri me sveta Barbaro!

Pojma nemam tko je sveta Barbara, ali kad smo već imenjakinje red je da svoj svoga pomaže.

I tako, mama se vratila kući s mora.

Glavna tema kućnih razgovora je naša vikendica. U ovih pet godina kako postoji naša vikendica, mama i tata troše više od polovice svog bračnog života na razgovore o njoj. Možda ljudi i kupuju vikendice da bi imali o čemu razgovarati. Da se brakovi ne ofucaju. A oni koji nemaju vikendice, aute, vinograde pričaju o tuđima i maštaju o svojim. I tako prolazi život.

Mi nismo porodica po JUS-u. Kuću je mama naslijedila, auto nemamo, vinograd nemamo. I da nemamo tu vikendicu, moji bi dobili komplekse. Kod nas radi samo tata pa nam nije lako. A tu sam i ja, boležljiva, bez zaposlenja, a još i šepuckam.

Doći će iz čaše

(Svjedočanstvo o čudnovatom letu na dan Sv. Vinceka)

Ženu, koja se popela sniježnim klanjcem, što od asfaltno-este vodi rubom stare bukove šume, iznenadila je gotovo apsolutna, zlokobna tišina što je vladala oko kuće. Moglo se pretpostaviti da veselo društvo, a takvim se svakako moglo smatrati društvo njezinog supruga, na dan Sv. Vinceka neće sjediti u apsolutnoj tišini, ničim ne remeteći tihu idilu noćnog bilogorskog pejzaža. Trgla se kad je iz mraka začula tih cvilež. U njemu je smjesta prepoznala glasanje njihova psa. Glasno ga je pozvala, ali pseto se nije odazvalo na uobičajen način kako je to činilo uvijek kad bi jedan od braćnog para dolazio iz grada. Prišla je bliže stablu šljive kraj kojeg je pas ležao sklupčan, podvijena repa, kao da se sav želio uvući u sebe. Javila mu se još jednom pozvavši ga imenom kao što mu se javljala uvijek kad je željela da joj pseto priđe. Očekivala je da joj lizne ruku svojim hrapavim jezikom i da zadovoljno zaskiči, a njoj da se kroz tijelo razlije plima prisnosti i sigurnosti, ali od svega toga nije se dogodilo – ništa. Na dodir njezine ruke pas je sa strahom ustuknuo uvlačeći glavu među prednje noge i kvrčeci se kao da je želio nestati. Drhtio je cijelim tijelom, a cviljenje je bilo tako panično da je odavalo krajnji strah životinje. Iz svega dalo se zaključiti samo jedno – pas je više ne prepoznaje!

Pramen crne slutnje svojim je hladnim dahom dotaknuo ženino srce i ono je počelo udarati u grlu. Sve što se događalo nije slutilo na dobro. Podigla se i potrčala prema vratima što su vodila u veliku seosku kuhinju ispod kuće. Unutra je gorjelo svjetlo, ali su izbijena vrata, što su se inače otvarala prema unutra, ukazivala na to da se ovdje odigralo nešto izvanredno. Kao da ih je izbacila neka snažna eksplozija. Iz kuhinje je izlazio gusti dim i dizao se put zvjezdanog neba. Sirio se smrad paljevine i bilo je očito da u prostoriji još uvijek nešto gori. Gonjena impulsom straha što je u trenutku zaiskrio u njezinom mozgu i razlio se udovima, poletjela je prema vratima. Ono što je mogla nazrijeti kroz dim što se širilo bilo je slično scenama što ih je znala gledati na tv, a ilustrirale su događaje u ratom zahvaćenom istočnom gradu.

U padu, prije nego je ogledalo svijesti zamaglio hladan dah bola, uspjela je postaviti samo jedno pitanje: zašto su ostavili ovu kuću? Ono nije bilo glasno izgovoreno, jer se nije imalo kome uputiti. Bilo je »unutrašnji monolog« prije nego je kliznula u međuprostor u koji više ne dopire svijest. Prije samog ruba tog prostora još se bespomoćno smijala njihovoj neizvjesnoj igri.

Izvještaj milicije, što je uostalom do dana današnjeg ostao strogo čuvanom tajnom, spominje vrijeme, mjesto, datum... Jezikom prostih rečenica, kakvim se već pišu službeni izvještaji, bez ijednog pridjeva koji bi možda pobliže opisao stvari, pokušani su dati suhi fakti. Odgovor na pitanje »zašto se sve dogodilo« i »da li se uopće dogodilo«, zapravo nije dan. Izvještaj je pun zacrnjenih mjesta i kad se sve zbroji iz njega se može zaključiti vrlo malo. Vadimo ono najvažnije: »... našli smo u

nesvijesti. Nakon što se osvijestila dotična nam nije mogla ispričati ništa za nas važno, jer je bila u stanju dubokog šoka. U prostoriji intenzivan miris paljevine. Na južnom zidu drvena lamperija u duljini 3,60 metara nagorjela. Drugi zidovi, od čvrstog materijala, imaju po sebi nakupljene gareži. Na podnim keramičkim pločicama vide se ostaci gareži. Stakla na prozorima, ulazna vrata i vrata koja vode u drugu podrumsku prostoriju izbijena su prema van. Čini se da je u prostoriji došlo do snažne eksplozije, ali nigdje se ne mogu naći ostaci nekog eksplozivnog tijela. Na pločicama primijećeno je rastopljeno staklo i ultrapast s namještaja. Utvrđeno je da u prostoriji nema nikakvog namještaja, ni hrastovog stola koji žena u šoku stalno spominje. Nema stolica, niti klupa na kojima su, prema tvrdjenju, trebali sjediti ljudi koji su se nalazili u društvu.«

Jedan čovjek, čiji identitet ovdje iz razumljivih razloga nećemo navesti, a koji se, prema njegovom tvrdjenju, iste noći našao na mjestu zbivanja prije milicije, ispričao je neke druge pojedinosti. Kuhinja je, prema njegovim riječima, izgledala kao da je netko iz njezine sredine »ispalio snažnu raketu«. Plamen mora da je lizao zidovima pod snažnim mlazom što se lako dalo zaključiti po smjeru gareži što je ostala po zidovima. Razvila se sigurno vrlo visoka temperatura kad je sve što se u prostoriji našlo od stakla ili plastike bilo rastopljeno. Na pocinčanom posudu emajl je naprskao, a drveni predmeti bili su uglavnom pretvoreni u komade ugljena. Očevidac je neoprezno ušao u prostoriju. Iste noći imao je jaku glavobolju, u nekoliko navrata izgubio je svijest, a kad je drugi dan prevezen u bolnicu, liječnici su dijagnosticirali opekotine drugog stupnja na licu i rukama. Neko vrijeme je pobolijevao, a šest mjeseci kasnije umro je od leukemije.

Te noći, na dan Sv. Vinceka, iz spomenute kuće na Bilo-gori netragom je, na nekoliko sati, nestalo šest muškaraca u dobi od 33 do 46 godina. Bili su prijatelji, većina iz djetinjstva. Sastali su se da bi, kako je stari običaj ovoga kraja, u noći Sv. Vinceka, odali poštovanje vinu. Sve činjenice govorele su u prilog tome da nad njima nije izvršeno nikakvo nasilje. Nigdje nikakav trag nije upućivao na to da su oni spominjane noći uopće bili u dotičnoj kući. Da su dogovorno boravili u kući, da su se, dakle, sastali i zajedno provodili noć, zna se tek kad se složi mozaik od posrednih svjedočanstava i izjava sakupljenih tokom mnogih godina, otkako je ova zagonetka predmet našeg zanimanja. O tome posredno govori izgled prostorije opisan u milicijskom izvještaju, stanje prestravljenog psa, koji je, usput budi rečeno, davno uginuo. Kad smo već kod njega – nikad više nije normalno prišao jednom od svojih vlasnika, a niti se ponašao poput drugih primjeraka njegove vrste. Za njega bi se moglo reći – što bi neki mogli sasvim pogrešno protumačiti – da je senuo! Na mogućnost da se nešto čudno doista odigralo u onoj kući i one noći upućuje i bolest žene koja je u dogovoru sa svojim suprugom

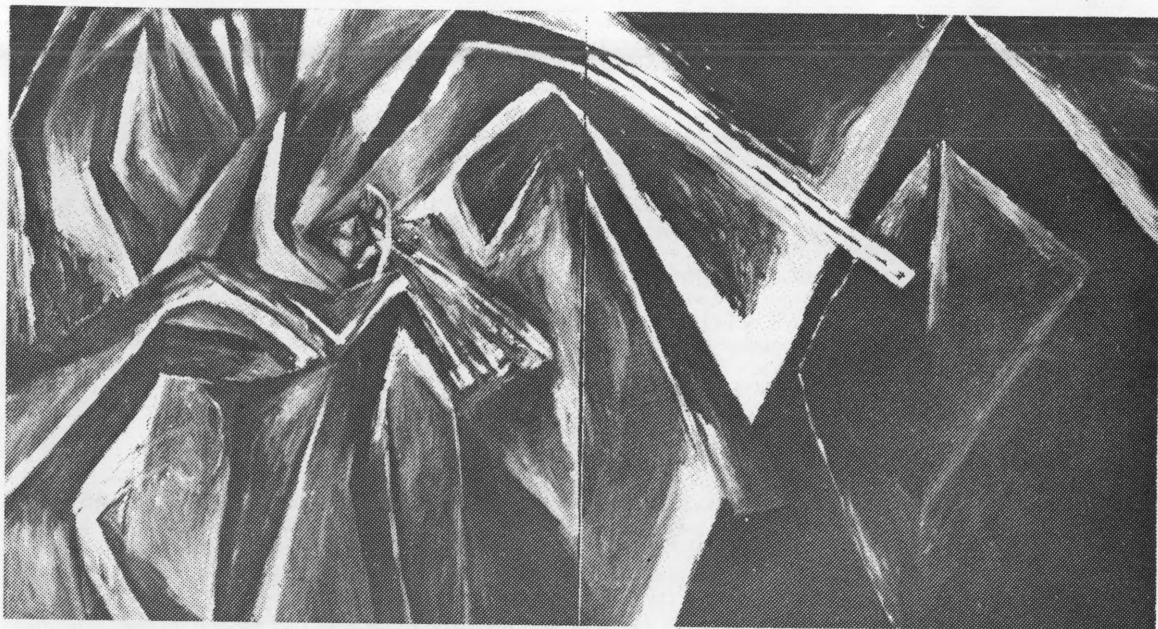
–kasnije je ovo negirala – došla na mjesto eventualnog zbivanja. Svi drugi izvori, ako postoje, skrivaju se od javnosti ili su neproverene priče što se poput klupka namataju po bilogorskim klijetima na dan Sv. Vinceka.

Jedino što bismo ovdje još mogli citirati i što bi eventualnom zainteresiranom čitaocu moglo pružiti kakvu-takvu pomoć pri sastavljanju ove komplicirane slagaljke, jedna je bilješka, pronađena desetak godina kasnije. Nađena je posve slučajno i dospjela je u ruke pisca po milosti jedne udovice koja je znala da se on zanima za cijeli slučaj. Njezin autor je jedan od ljudi za koje se govorilo da su zajedno proveli onu noć. Vjerojatno bi bila uništena da nije dio zagubljenom dnevniku što je pronađen tek poslije smrti autora. Dnevnik je pisan prije nego se događaj koji pokušavamo opisati desio, a sve ukazuje na to da nikako nije moglo doći do toga da bude napisana retroaktivno, pa obilježena datumom koji nosi. Ona je teško shvatljiva ako je promatramo izvan konteksta ovog što opisujemo i sama po sebi činila bi nam se kao puka maštarija ili meditacija nekog čovjeka koji se igrao bilježeći svoj san. Pa ipak!

Evo je: »Doći će iz čaše na dan Sv. Vinceka. Njihov brod bit će sićušan poput vinske kapi. Onda će rasti i rasti. Pridružiti će nam se u sveopćem slavlju. Izvući će tanke bičiče iz šupljina svojih trbuha i njima se priključiti direktno na naše mozgove. Tako ćemo komunicirati. Ubrzo će se objasniti da su nam skloni i da znaju sve o nama. Još nam neće reći odakle su došli. Samo će objasniti da smo sada priključeni na veliki kompjutor što ga ljudi u svojoj primitivnosti zovu Univerzum. Tako ćemo pulzirati.«

Nikad nije utvrđeno kojih šest ljudi je one noći zajedno boravilo u onoj kući. Cijelo vrijeme se samo pretpostavljalo tko bi sve mogao biti, ali svako od onih što su kao »sigurno nestali«, tvrdio je kako baš on nije bio na mjestu zbivanja. Svaki od njih imao je neoboriv »alibi« za vrijeme koje, prema priči, nije bio prisutan na zemlji. Vrijeme za koje zvanični dokumenti i sve indicacije ukazuju da nisu bili prisutni u prostoriji u kojoj su se po slagaljki trebali nalaziti. Ponor se otvorio i natrag zatvorio. Srastao kao što je bio. Sava nigdje. Drugog jutra, iako je iste noći od milicije zapečaćena, prostorija u kojoj se opisani događaj zbio, izgledala je posve »normalno«. Hrastov stol sa, od vina mokrim, stolnjakom, poluispijene čaše, dvije pepeljare pune opušaka, jedna prevrnuta čaša, nešto vina u dvolitrenoj boci . . . Scenografija uobičajna nakon boravka veselog društva što je zajedno provelo dobar dio noći. Na zidovima i drvenoj lamperiji nigdje ni traga nikakve nagorjelosti. Nikakvih »stranih« mirisa.

Kad smo pokušali saznati gdje su pronađene osobe što su trebali biti sudionici događaja, sve što smo u tome uspjeli moglo bi se svesti na saznanje da su svi pronađeni u svojim posteljama. Jedino što bi ih možda moglo povezivati sa spomenutim događajem jedna je, na prvi pogled pomalo čudna rečenica što se sastoji od samo dvije riječi, a koja nije pribilježena, jer se nikom nije učinila kao zajednička formula ili ključić priče. »Nestali« su bili buđeni jedan za drugim i prvi dojam odavao je mamurluk, ali su, prema nekim navodima, svaki od njih prvo izustili: »Došli su iz čaše.«

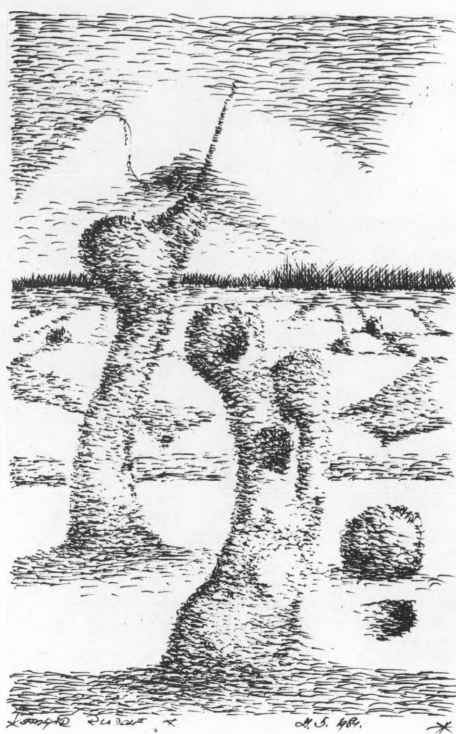

Marijan Molnar:

Kosti drže zajedno - ulje

Romano Baričević: Crtež, 1984.

Rudolf Špoljar: Crtež, 1984.

Milka

Za dekle je kuhača i švelo, njim so ne treba škole. Ona se mora vučiti gda pe zamož, kaj bo znála moža podvoriti i svekrvi vgoditi, – povedal je japa. No itak je majka tulko sprosil, kaj so Milko dali na dve lete vu domačo školo za dekle. Tam se vsakaj nafičila delati, šivati, našivavati, kuhati i vse posle kaj se vu gradski hiži morajo znati.

Milka je bila lepa i fajna dekla, lepoga obraza, krednoga tela i milnoga glasa. Ve se samo čekalo na kakvo dobro partijo za zamož. S pajdašicom je išla na tanec ili kakvo zabavo, ali je majka vsikak morala iti ž njom kaj jo je pazila i ž njom se doma vrnola.

Tak je prehadalo vreme, Milka je imela devetnajst let. Vu tem se spoznala z jenem fajnem dečkom kaj je bil štacunar. Njejni so bili s tem zadovolni, gda jo je sprosil i oženil. I mladenci so bili srečni, bār je tak zgedalo celi vulici. Milka je znala dohađati k svojem, z možem, a potli i z detetom na rokaj. Majka je komaj čekala kaj se malo pospominjajo.

Na obloku jo je znala čekati pajdašica. Jempot ji se Milka itak potožila, da je ne tak dober njejni mož kak zgledi. Mora mo pomagati vu štacunu i pak vse druge posle napraviti. Još bi se zašlo, gda nebi bil hudi gda bi se ona s kem lepše spominjala, najrejši bi kaj nej nikoga niti poglenola, a vu štacunu je morala biti ze semi lepo, kaj so rejši došli kupuvati. Na vulici se pak ne smela na nikoga niti oglenoti mom mo je bilo žal. Zato se s tem neje mogla zmiriti, gda je ona bila vesele naravi.

Gda je došlo i drugo dete, preveč puno je delala, z decom briguvala i den i noć, kuhala i pospravljala po stanju, prala i druge posle delala. Za njo neje bilo počinka, gda je još morala priskočiti i vu štacun ako se skupilo više sveta. Majka ji je pričuvala deco gda je smela od jape. Žalila je čer, a neje ji mogla pomoći.

Došel je rat a ž njim i druge nevole, menje robe, a šverc je cvel na velko. Milka je zmenjuvala moža gda je on moral za poslom, a gda je otišel vu domobranksko rezervu, zeli so deklico kaj je čuvala deco, a vu štacun šegrta kaj se vučil i posluval kaj je bilo treba. Gda bi se navečer zaprl štacun, Milku je čekalo još puno dela, skuhati za drugi den obeda, nahraniti oprati i pospraviti deco spat, de kaj zakrpati i zašiti, a gda je trebalo iti na počinek još so jo čekale štacunske knjige i kojekakvi račun i za robo, vse je to moralo biti zapisano i zazlamneno.

Prehadal je den za denom, Milka je od posla i brige zbetežala i počela vehnoti, dobila je sušico. Mož se je ne pono briguval za njo, znal jo je terati: »Kaj Milka misliš da posel more čekati? Hodi, boš samo sedela i peneze pobirala vu štacunu. Zutra dojde moj brat kaj mi bo pomogel, a ti idi k doktoro, nek ti da nekakvo vračtvo a ne kaj ti veli da menje delaš.«

Milka je trpela i čkomela. Drugi den otišla je k doktoro, koj ji je prepisal tablete, nekakvo vračtvo za piti i povedal da ne sme teško delati, mora dobro jesti i počivati se, a ako ne bo dobro nek dojde pak k njemu. Po poto nazaj doma, Milka se zmišljavala: »Samo da bi mi

pomoglo vračtvo kaj bi njemo bilo praš, a kaj ako bo hujše, kak bom strpela krej njega, najbolje bi bilo da hmernem i da mo se meknem. Nejempot ji soze dojdejo vu joči i zajafče od boli vu srcu: »Deca moja, mali moji bokčeki, kak bi vi bili bez mene, samo radi vas moram živeti dok bar malo zrastete. Ako hmernem ne bote niti znali za me, ne bote me mogli zapamtiti.«

Zbriše si soze, oglene se kaj jo ne bi što videl i teško-ga srca dojde doma. Pred njo dobeži vekši dečec: »Mama, kaj si mi donesla? De si bila?« Milka pogladi dete po glavici i zdigne ga na roke. Pri tem očuti kak jo je zbolelo vu prsej, spusti ga doli, prime za roko i zapoti se vu hižo. Smejočki jo mož pričeka: »No, ve boš mam ozdravela kaj si bila pri doktoro. Kaj je pono koštala vizita i vračtvo?« Milka malo počkomi, onda pove vse kak je bilo. Mož jo preseče vu reči: »Dosta je, ne moraš dale povedati. Ti bi bila po doktorovem, kak prava milostiva kaj ne mora nikaj delati. Kaj on zna, kulki je posel vu takvi hiži kak je naša, tu nemre biti počinka krej dece i krej tulkoga dela.« Malo je začkomel, gda je videl kak je Milka potulila glavo i prigrnola k sebi dete, onda je mirneše povedal: »No, pak dobro, gda je ve tak s teбом, bomo našli starešo ženo kaj bo znala i kuhati a ne samo deco čuvati. Ja sem nagle naravi pak se mam resrdim – a kak i ne bi, gda si mi ti tak treba, a ve si zbetežala.« Milka ga poglene pokorno i otide glet drugo dete kaj je spalo vu hiži. Gledela je dete, malo je postala, otišla vu kuhnju, zela si vu kupici vodo i spila vračtvo. Dečec jo je gledel i zapital: »Kaj so, mama, slatki takvi bonboni? Milka ga posene za stol i počne hraniti: »Samo ječ, kaj fletno zrasteš, gledela je milno dete, a vu joči so ji navirale soze.«

Milka je i dale briguvala z decom, i priskočila možo vu štacun gda je bilo pono posla. Saki den bilo ji je se hujše, ali se prisilavala samo kaj bi možo vgodila. Bila je još jempot pri doktoro koj ji je povedal: »Draga moja sneškica, zabadaf ti bom ja prepisal vračtvo, to nikaj ne bo hasnilo ako se ti drugač nemreš čuvati. Povedal sem ti i predi, morala bi dobro jesti makar i na silo, a jako malo delati. Počinka treba, morti ti bo onda bole. Milka je žalosno poglenola doktoro: »Znam ja to gospon doktor, samo si nemrem privoščiti krej dvoje male dece i preveč pono posla, kaj bi mi mož rekel.« »Je, onda ti ja nemrem nikaj pomoći, a žal mi te je kaj si tak mlada i što zna kak se bo vse završilo.« Milka je bila na čisto, razmela je da ji nega pomoći.

Gda je došla nazaj doma, bila je vu brigi kak bi možo povedala, ali je i on sam videl da ž njom neje dobro. »Znaš kaj, Milka, vidim ja da od doktoro nikaj ne bo, on ne zna niti sam kaj bi ti dal kaj bi ti bilo bole, nego, zutra pe soseda vu Zagreb, velijo da so popravlene štreke, pak ti ona donese Krajačićevo mast, čul sem da je to za vsakojakče betege, pak morti i tebi pomore.«

Pila je Milka vsakojakče čaje, Krajačićevo mast so ji nosili z Zagreba i gda je čula za kakvo vračtvo, vse je jela i pila, ali zabadaf. Za leto i pol kak je zbetežala, od onakve dekla i lepe žene sušica je ž nje napravila peldu. Jeni noć, bluvala je krf i mam so jo sosedi otpelali vu

špital. Tam se je malo zmirila i morala je ostati dva mesece. Gda so jo došli pohađati, jeno nedelo dopelela je majka i deco. Milka jih je gladila po obrazeki i glavica, privijala k sebi, a gda se majka počela plakati Milka je prosila: »Majka moja, ja imam samo vas i mojo dečico kojo bom morala ostaviti.« Obečajte mi, da bote pazili na nje gda mene više ne bode.« Sozni jočijo povedala je deci: »Budite mali moji, dobri i poslušni tati i majkici. Deca so pitala: »Zakaj se plačeš mama? pak smo mi dobri!«

Gda je došla z špitala, Milka je još mesec dana ležala, zadnje dneve hripala je neje mogla dihati, gotila se dok neje zdehnola.

Bila je pona hiža sveta kaj se nakupil na sprovod. Milka je ležala posred hiže vu raki, vu najlepši našiti opravi, bleđa i mirna kak da spi. Samo rudasti lasi bili so kak živi na glavi.

Majka je donesla maloga stolčeca, vekši dečec je stal gori i gledel mamu. »Majkica, zakaj mama tak dogo spi?« pital je majkico koja ga je nazaj dela doli.

Svet se počel slagati za sprovod, zaprli so raku, a gda so jo nesli vun z hiže dečec je plakal i vikal: »Kam nese-te mojo mamu? Ja ne dam mamu, mama je moja.«

Malo komu neso zasozile joči za ženom i materom kaj je mlada morala hmrti. Kak je bilo njejnemo možo vu srcu gda je potulene glave išel za Milkom, to je samo on znal ...

Marija BANGO

Amerika, Amerika

Na TV: Kanal 2...

Događa se u jednom kazalištu-amfiteatru!

Na sredini je bina podignuta na četiri stepenice. Ljudi, mlađi i stariji, kao u operi, sjede u velikom krugu u redovima koji idu sve više i više u visinu. Na sredini pozornice je jedan križ od drveta ili plastike, ne znam! Na pozornici, oko tog križa, jedan komedijaš ride, kovrčave kose, u zelenom, perfektno iskrojenom odijelu od finog materijala, sa kravatom iste zelene boje na bijeloj košulji, i ružom u lijevom gornjem džepu kaputa koja mu upotpunjuje eleganciju, skače ovamo, onamo, u krug. Silazi s podijuma pozornice, miješa se u publiku, viče, ponavlja rečenice u krešendu, znoji se, lamače rukama i nogama, zastane u vikanju da izazove pljesak publike i to mu uspijeva svaki čas.

Križ se prelijeva u smaragdnoj boji.

On govori, govori, viče bez prestanka, bez kraja, praveći grimase pred tom bezličnom masom željnom predstave kao nekad u rimskom Amfiteatru, željnom igre da zaboravi svoju muku, svoju dosadu, svoju izgubljenost u toj velikoj zemlji što se zove Amerika! Amerika! To je Amerika!

Kako samo nalazi tolike riječi? Kako ga jezik ne zabolji? Kako samo melje, melje, miješajući i Đizesa i Đavola, i mučenje i roktanje, i smije se sam sebi i publici, i krešti i šeta kao paun, i svija se i previja do zemlje.

Evo ga, izvadio je šake iz džepova pa se kažiprstom kuca po glavi – po sljepoočnici i kaže:

– Sveti Duh mi, mi vi-če: Šta radiš, šta radiš?

Eno ga, pada unazad, ali se uzdiže i smije se kao netko bez razuma. A publika, ta čudna bezlična masa ga sluša, reagira smijehom i klimom glavom na njegovo izvođenje.

Evo sad i suze toči ponavljajući: – Đizes je umro za nas.

Ali, kako on to sve izmiješa? Đizes, bolnica, alkoholičar, moj brat Higius...

Evo ga opet viče i smije se, ljuti se. D. Th. piše dolje na ekranu, gdje se i nastavlja pisanje. Kao vrpca teku brojevi telefona, grada, država, broj čekovnog računa kamo da se pošalje novac... Opet se ponavlja njegovo ime. A on, nikako ne prestaje govoriti... Sad nekoga imitira... Nije baš tako mlad kako ga izbliza pokazuju.

Kakve grimase opet izvodi! Previja se, zavija kao da ga želudac boli... pa opet blagi glas, pa opet hloptanje...

To prelazi svaku mjeru – to neće nikad prestati. On je neumoran u izvođenju – to predugo traje...

Zatvaram televizor. Idem spat.

– Buye glumče!

Koprivnički karikaturisti na izložbi »Suvremena karikatura u Hrvatskoj«

U Koprivnici već preko dvadeset godina izlazi »Po-dravkin« humorističko-satirički list »Feferon«, tako da se s pravom može reći da smo ipak koliko-toliko »humoristička sredina«, da znamo cijiniti dobar humor, osobito karikaturu. No, unatoč tome ne možemo se pohvaliti da se u nas mnogo ljudi bavi humorom, jer taj oblik duhovnog stvaralaštva ipak nije tako jednostavan, kako, moguće, to nekima izgleda na prvi pogled. Samo primjera radi spomenut ćemo da još nitko nije bio kažnjen zbog kič-slike, ali zbog dobre karikature uvijek se može završiti u zatvoru!

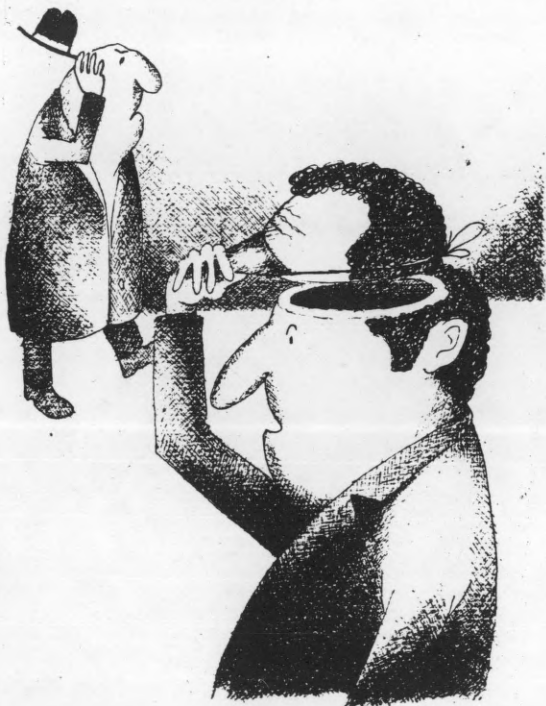
- Da bi čovjek bio humorista i karikaturista (kraj zdrava razuma!) potrebno je ne samo da se filozofski uzdigne nad situaciju i gleda sadašnjost iz povijesne perspektive, nego i da savršeno vlada sredstvima izražavanja, bez obzira da li je to riječ ili linija - rekao je jednom dr Radovan Ivančević, dodavši također da humor postavlja mnogo strože formalno-izražajne zahtjeve nego mnoge druge literarne i likovne vrste.

No, bez obzira kako definirali pripadnost karikature (publicistika ili likovna umjetnost?), odnosno kakvo je njeno kvalitativno određenje (»potrošna roba« ili trajna vrijednost?), uspjesi i onih malobrojnih koprivničkih karikaturista često ostaju u sjeni. Ako je za utjehu - nije to samo u nas, tako je i drugdje. Obično, više se

cijeni »bacanje kamena s ramena«, nego mala smiješna sličica - karikatura.

Neke je iznenadilo, neke nije, što smo i mi imali svoje predstavnike na izložbi »Suvremena karikatura u Hrvatskoj« što je početkom srpnja održana u Velikoj Gorici. Bio je to, po nekima, kulturni događaj - prvoga reda, tim prije što su sudjelovala i takva imena kao što su Reisinger, Voljevica, Dragić, Dovniković, Marušić i drugi. Selekciona komisija Društva karikaturista Hrvatske za tu je izložbu odabrala 129 crteža šezdeset i jednog autora. Među njima našli su se i radovi: **Tomislava Borše, Josipa Generalića, Ivana Haramije i Nikole Večenaja-Leportinova.** Boršo i Haramija karikaturom se bave godinama, već im je odavno »ušla u krv«, pa njihov uspjeh toliko i ne iznenađuje, ali bilo je prijatno saznanje da su se i dva poznata naivca-slikara Generalić i Večenaj također oprobali u tom obliku duhovnog stvaralaštva. Ono što su koprivnički autori izložili bilo je vrijedno i zapaženo, baš kao i sama izložba.

Nije stoga pretjerano ako kažemo da od »koprivničkog kruga karikaturista« tek očekujemo punu afirmaciju, tim prije, kako rekosmo na početku, dobra podloga postoji, a ona se ogleda u listu s kakvim se malo koja sredina može pohvaliti - »Feferonu«.

Tomislav Boršo

Josip Generalić

Ivan Haramija – Hans

Nikola Večenaj – Leportinov